Lăcrămioara Stratulat, Ioan Iaţcu, *Arta pelerinajului. Obiecte creştine în spaţiul est şi sud-est carpatic (secolele IV-XVI).* Catalog de expoziţie, Editura Palatul Culturii, Iaşi, 2011, 125 p.

Lucrarea de faţă se circumscrie unor eforturi expoziţionale şi istoriografice anterioare, aşa cum o subliniază autorii în argument, referitoare la creştinismul nord-dunărean. De data aceasta universul expoziţional şi ştiinţific l-a constituit abordarea fenomenului religios şi istoric al creştinismului dintr-un punct de vedere inedit, acela al pelerinajului creştin şi pelerinilor. Expoziţia organizată în toamna anului 2011, de către Complexul Muzeal Naţional „Moldova" Iaşi, beneficiază de un catalog care se constituie într-o importantă contribuţie ştiinţifică la tematica generală a cercetării creştinismului.

Lucrarea este structurată în mai multe secţiuni: un preambul, aparţinând prof. Dan Gh. Teodor, *Studiu introductiv*, o secţiune de ilustraţii, urmează apoi catalog, de fapt descrierea pieselor. O bibliografie judicios întocmită încheie această lucrare.

În cadrul *Studiului introductiv* autorii analizează difuzia cultului martirilor şi cinstirea relicvelor în regiunile nord-dunărene, mai ales în Dobrogea, unde oraşul Tomis, sediul Mitropoliei provinciei Scythia, atrăgea numeroşi pelerini. Autorii discută problematica pelerinajului, oprindu-se asupra centrelor de pelerinaj din Orient, dar şi a unor sedii episcopale din Dobrogea, unde cercetările arheologice au scos în evidenţă existenţa unor complexe posibil destinate pelerinilor, al instituţiilor eclesiastice de la Dunăre, a localităţilor cu martiri. Nu în ultimul rând o discuţie asupra obiectelor liturgice pe care pelerinii le aduceau din călătoriile lor sau le foloseau în cadrul ceremoniilor religioase, apelul la sursele scrise fiind benefic în acest caz, sunt în măsură să ofere cititorului o imagine până la detaliu a dimensiunii pe care pelerinajele şi pelerinii le-au avut în răspândirea şi fundamentarea creştinismului în zona nord-dunăreană. Unele dintre obiectele expuse şi prezentate în catalog atestă faptul că Moldova, în Evul Mediu, se înscria în traseele pelerinilor, porniţi din vestul sau estul Europei, către Locurile Sfinte.

Cele 118 piese provin de la muzee din zona Moldovei, Dobrogei şi Munteniei. Sunt prezentate vase speciale pentru păstrarea mirului sau a apei sfinţite (*ampullae*), piese de inventar liturgic – cădelniţe, linguriţe, obiecte de iluminat – opaiţe cu însemne creştine, elemente de la candele, medalioane şi iconiţe, ca şi obiecte de port – pieptene, fibule, catarame, toate cu semne creştine, tipare de cruci, cruci de mână şi cruciuliţe, pandantive-cruci, engolpioane, cruci relicvar. O ultimă grupare conţine monede bizantine şi sigilii cu iconografie creştină. Din punct de vedere cronologic, conceptul expoziţional a căutat să ilustreze o realitate religioasă şi

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro

socială prezentă la nord de Dunăre, în regiunile Dobrogei şi Moldovei, între secolele III- XV. Ni se pare important de menționat faptul că în catalog sunt un număr de 23 piese inedite, care în felul acesta, până la publicarea lor integrală, sunt semnalate lumii ştiințifice. Faptul este în aceeaşi măsură expresia acribiei cu care autorii expoziției şi implicit ai catalogului au cercetat colecțiile muzeale, pentru o ilustrare a unui subiect inedit. Piesele beneficiază de o ilustrație fotografică de o calitate foarte bună, fiind însoțite de fişele de catalog redactate de colegii de la muzeele participante la realizarea expoziției.

Lucrarea *Arta pelerinajului. Obiecte creştine în spațiul est şi sud-est carpatic (secolele IV-XVI)* se impune ca o contribuție ştiințifică, dar şi muzeografică, importantă în cercetarea originilor şi răspândirii creştinismului la nordul Dunării.

Tamilia-Elena MARIN

Igor Cereteu, *Cartea românească veche şi modernă în fonduri din Chişinău. Catalog*, Editura Tipomoldova, Iaşi, 2011, 407 p., 22 imagini.

Cercetarea patrimoniului de carte veche în Basarabia a început încă în a doua jumătate a secolului XIX, când în revista eparhială *Кишиневские епархиальные ведомости*, au fost publicate unele informații sumare despre valorile bibliofile. Subiectul a prezentat un interes științific constant și pentru alți cercetători (Nicolae Iorga, Zamfir Arbore, Gheorghe Ghibănescu, Paul Mihail, Ștefan Ciobanu, P. Constantinescu-Iași, Constantin N. Tomescu, Dimitrie I. Balaur), care au publicat rezultatele cercetării lor referitoare la acest subiect în prima jumătate a secolului XX. În perioada sovietică abordarea acestei teme a fost interzisă, din motive care nu necesită prea multe explicații. Chiar și în aceste condiții, problematica a fost abordată în unele publicații, însă cu anumite conotații ideologice.

Abia după dezintegrarea imperiului sovietic investigațiile în domeniul cărții şi tiparului au fost reluate. În aceste împrejurări a apărut, în anul 1990, primul volum de *Cartea Moldovei* (*Картя Молдовей. Едиций векь (сек. XVII – ынч. сек. XX). Каталог женерал,* вол. I. Алкэтуторь Н. П. Матей, К. И. Слуту, В. Г. Фармажиу. Cu un studiu introductiv de A. Eşanu, Кишинэу, „Штиинца", 1990), urmat în anul 1992 de volumul următor (*Cartea Moldovei. Ediții cu caractere chirilice (sec. XIX - înc. sec XX). Catalog general.* Vol. II. Alcătuitori: V. Farmagiu, N. Matei, C. Slutu. Cu un studiu introductiv de A. Eşanu, Chişinău, „Ştiința",

www.cimec.ro / www.palatulculturii.ro